

En introduktion till tillämpad beteendeanalys

Autismforum 10 september 2014

Dag Strömberg

leg logoped, cert beteendeanalytiker (BCBA)

Autismcenter för små barn, Stockholms läns landsting

Dagens innehåll

- Beskrivning av tillämpad beteendeanalys
- Filmexempel

Tillämpad beteendeanalys och autism

- Starkt vetenskapligt stöd för olika typer av insatser som bygger på tillämpad beteendeanalys (TBA)
(Föreningen Sveriges Habiliteringschefer 2012, National Standards Report 2009)
- Till exempel: förbättra kommunikation, samspel, lek, toa, sömn, mat - och minska beteendeproblem
- Både riktade insatser och mångsidiga intensiva program (EIBI eller IBI på engelska)

Några evidensbaserade metoder/strategier som bygger på TBA:

- [Activity Schedules](#)
- [Behavior Chaining](#)
- [Computer-Assisted Instruction](#)
- [Direct Instruction](#)
- [Discrete Trial Instruction](#)
- [Early Intensive Behavioral Intervention/Treatment](#)
- [Errorless Learning/Teaching](#)
- [Functional Assessment/Analysis](#)
- [Functional Communication Training \(FCT\)](#)
- [Incidental Teaching](#)
- [Modeling](#)
- [Parent Training](#)
- [Peer-Mediated Social Skills Training](#)
- [Pivotal Response Training/Treatment \(PRT\)/ Natural Language Paradigm \(NLP\)](#)
- [Positive Behavior Support \(PBS\)](#)
- [Precision Teaching/Fluency-Based Instruction](#)
- [Reinforcement Systems](#)
- [Script/Script Fading Procedures](#)
- [Self-Management](#)
- [Shaping](#)
- [Small-Group Instruction](#)
- [UCLA/Lovaas Intervention](#)
- [Verbal Behavior/Applied Verbal Behavior](#)

Kort om autism

(autismspektrumtillstånd, autismspektrumsyndrom)

- Ett **syndrom**
- En beskrivning av en symptombild - en samling beteendeavvikelser
- Beteenden som förekommer **för mycket** eller **för lite**
 - (mer om autism: www.autismforum.se)

Vad är tillämpad beteendeanalys?

- TBA eller ABA (Applied Behavior Analysis)
- *En **vetenskap** som används för att **förstå** varför beteenden förekommer och på ett systematiskt sätt **förbättra** socialt betydelsefulla beteenden*
- Noggrann mätning och utvärdering

Tillämpningsområden, några exempel:

- Undervisning/utbildning
- Organisation/ledarskap (Organizational Behavior Management)
- Psykoterapi (t ex Acceptance and Commitment Therapy, ACT)
- Specialundervisning (autism, utvecklingsstörning mm)
- Idrott
- Djurträning
– med mera...

Tillämpad beteendeanalys ska vara:

- Tillämpad:
 - Meningsfulla beteenden, ökad livskvalité
- Beteendeinriktad:
 - Specifika beteenden, som kan observeras och mätas
- Analytisk:
 - Visa/ta reda på **varför** beteendet förekommer

Varför förekommer beteenden?

- Biologiska förutsättningar har viss betydelse
 - Medfödda styrkor/svagheter
- De flesta beteenden lärs in och utvecklas i samspel med omgivningen
 - Fysisk miljö
 - Social miljö

Varför förekommer beteenden?

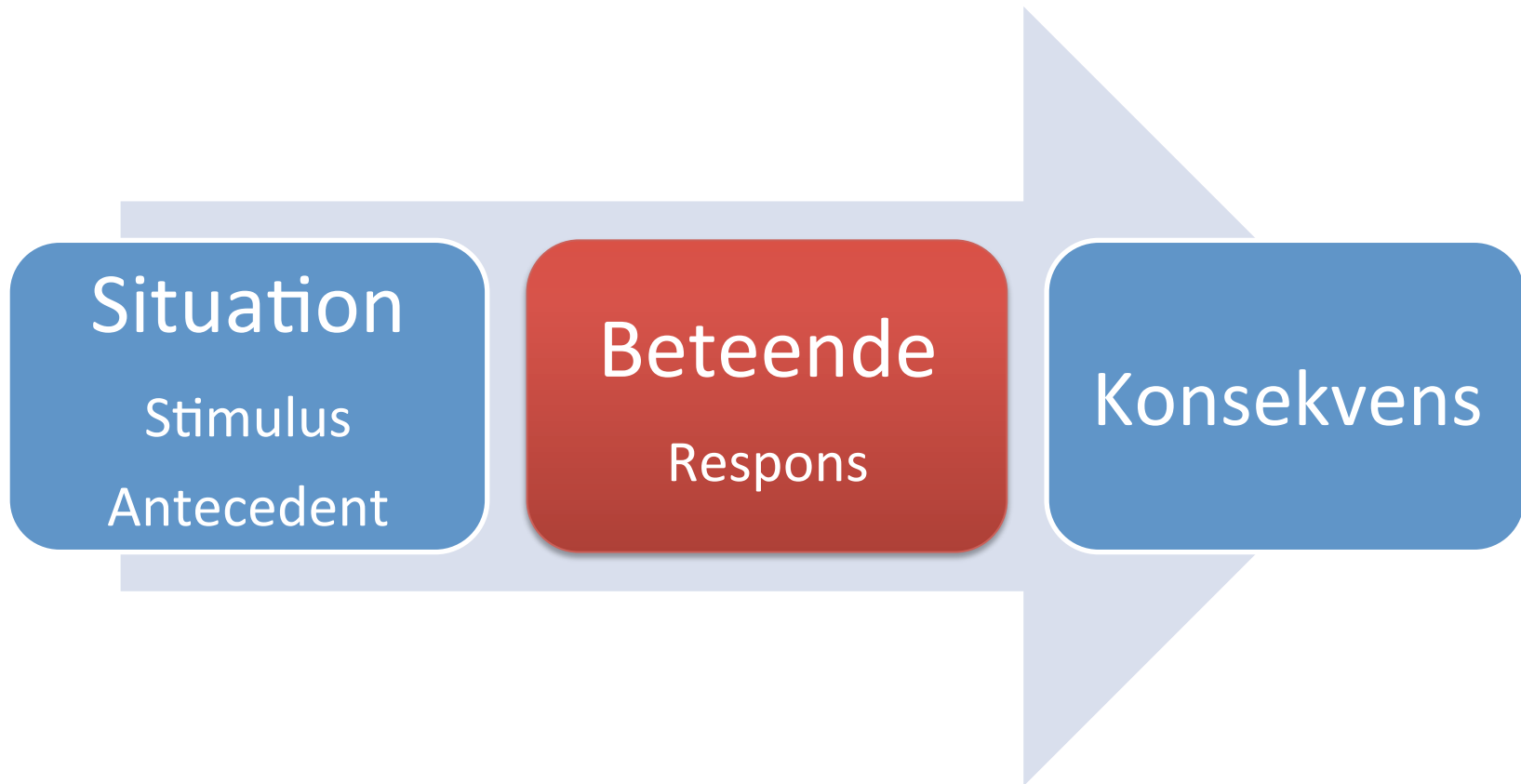
- Vad händer **före** beteendet?
- Hur ser beteendet ut?
- Vad händer **efter** beteendet? (Konsekvenser)

- **Konsekvenser** har stor betydelse för inläringen!

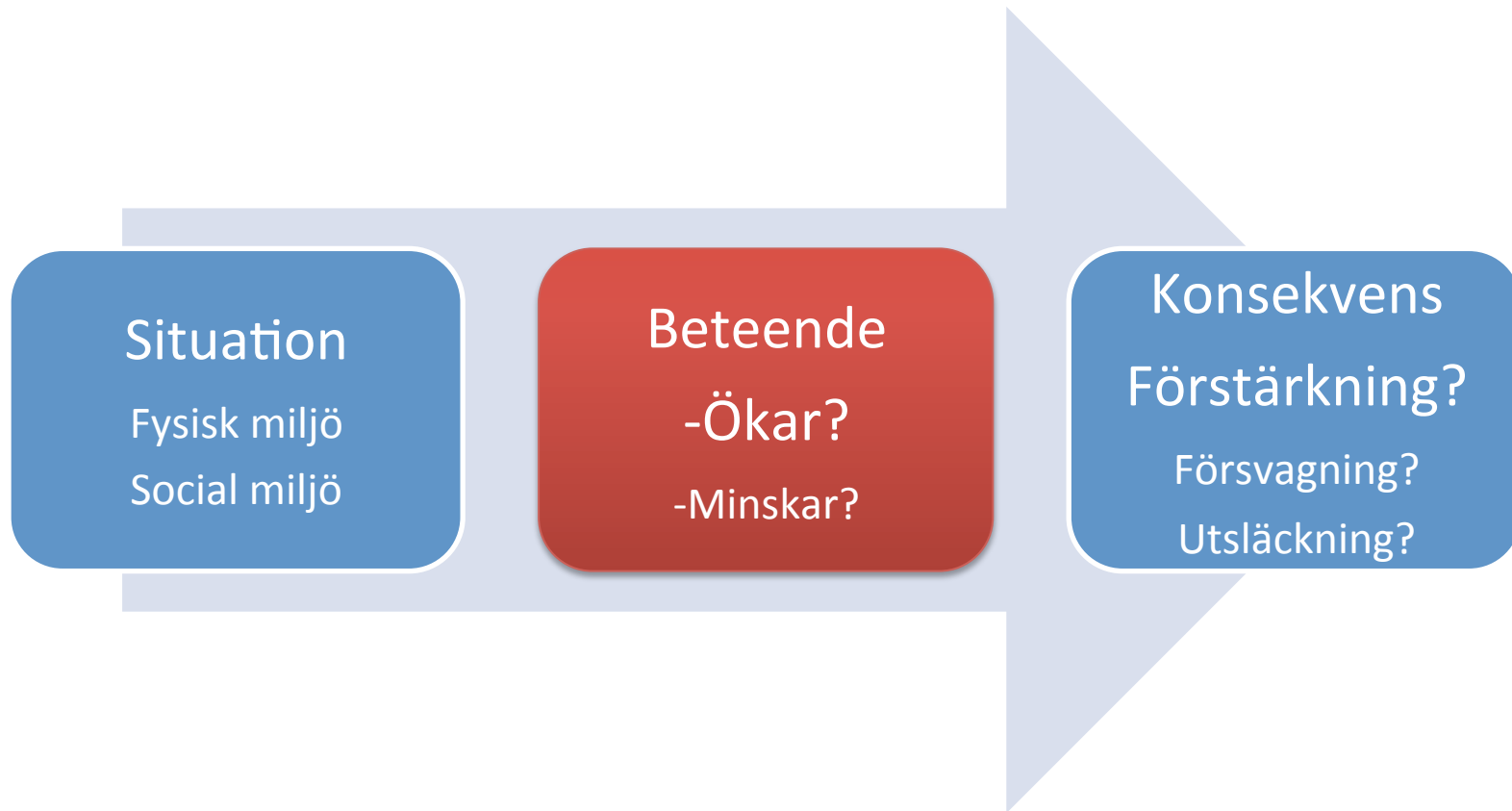
Inlärning genom konsekvenser

- När konsekvenser gör att beteende **ökar** eller fortsätter:
 - **Förstärkning**
- (När konsekvenser gör att beteende minskar:
 - Försvagning/bestraffning
 - Utsläckning)

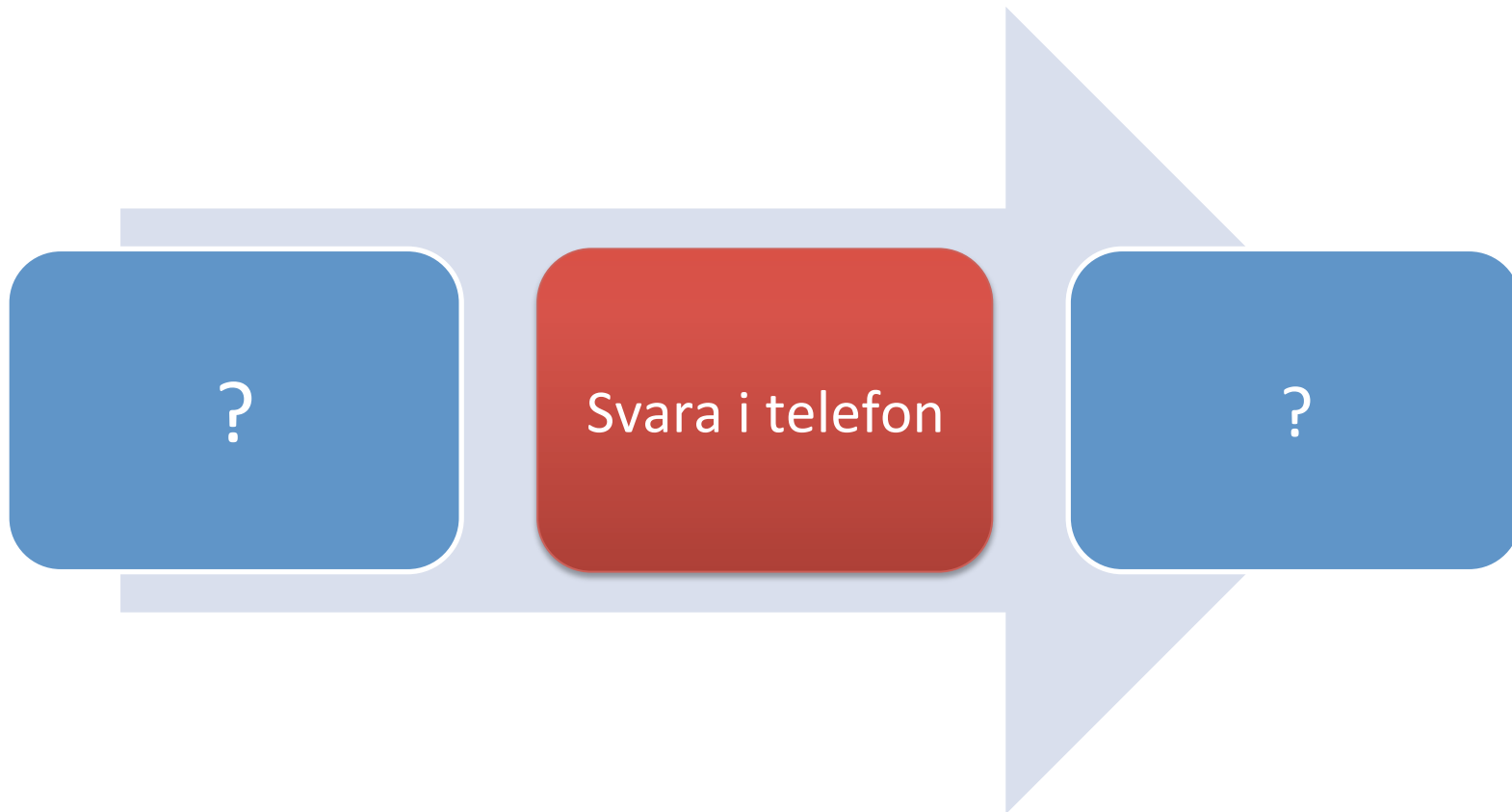
Inlärning genom konsekvenser

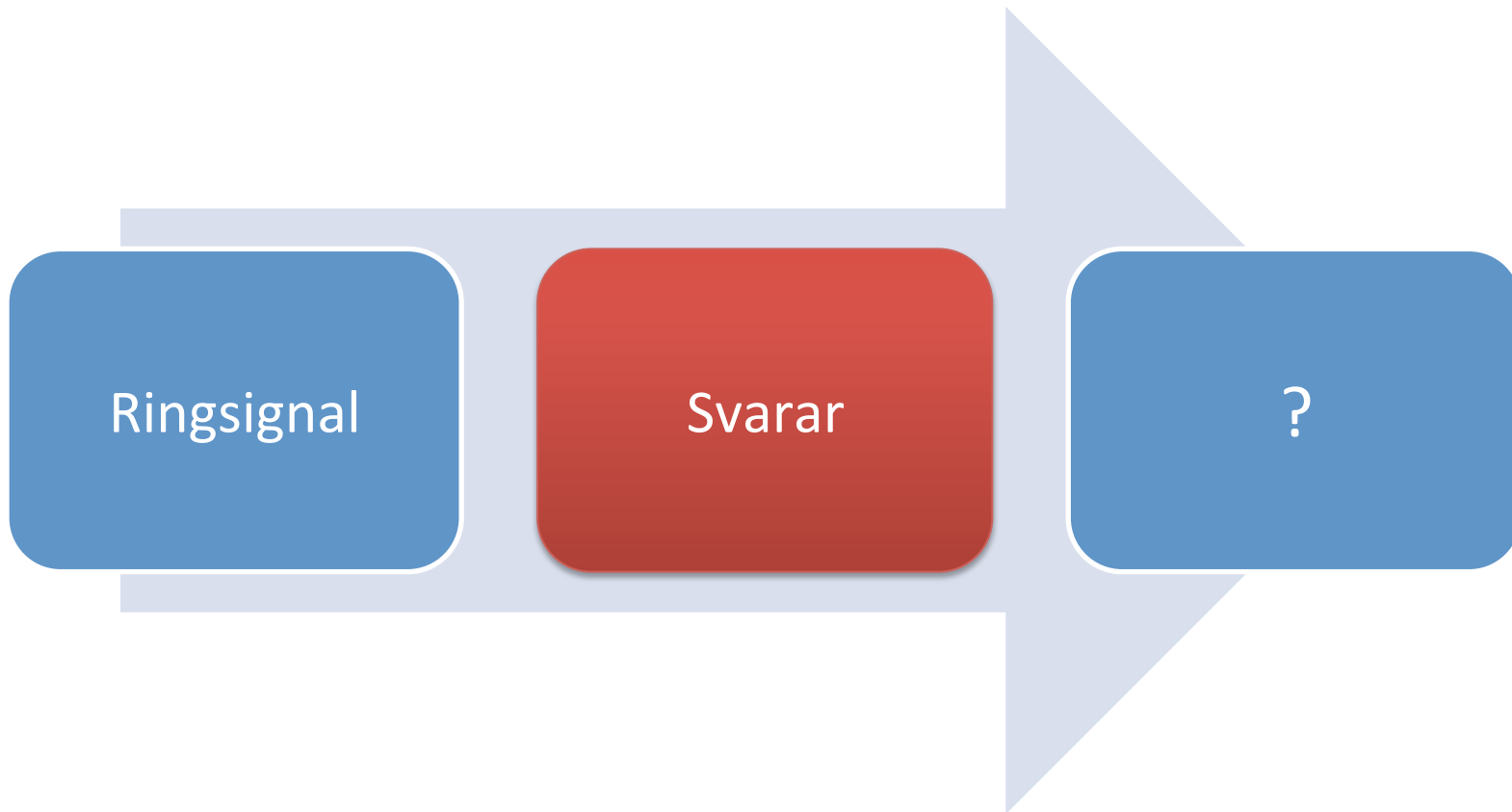
Inläring genom konsekvenser

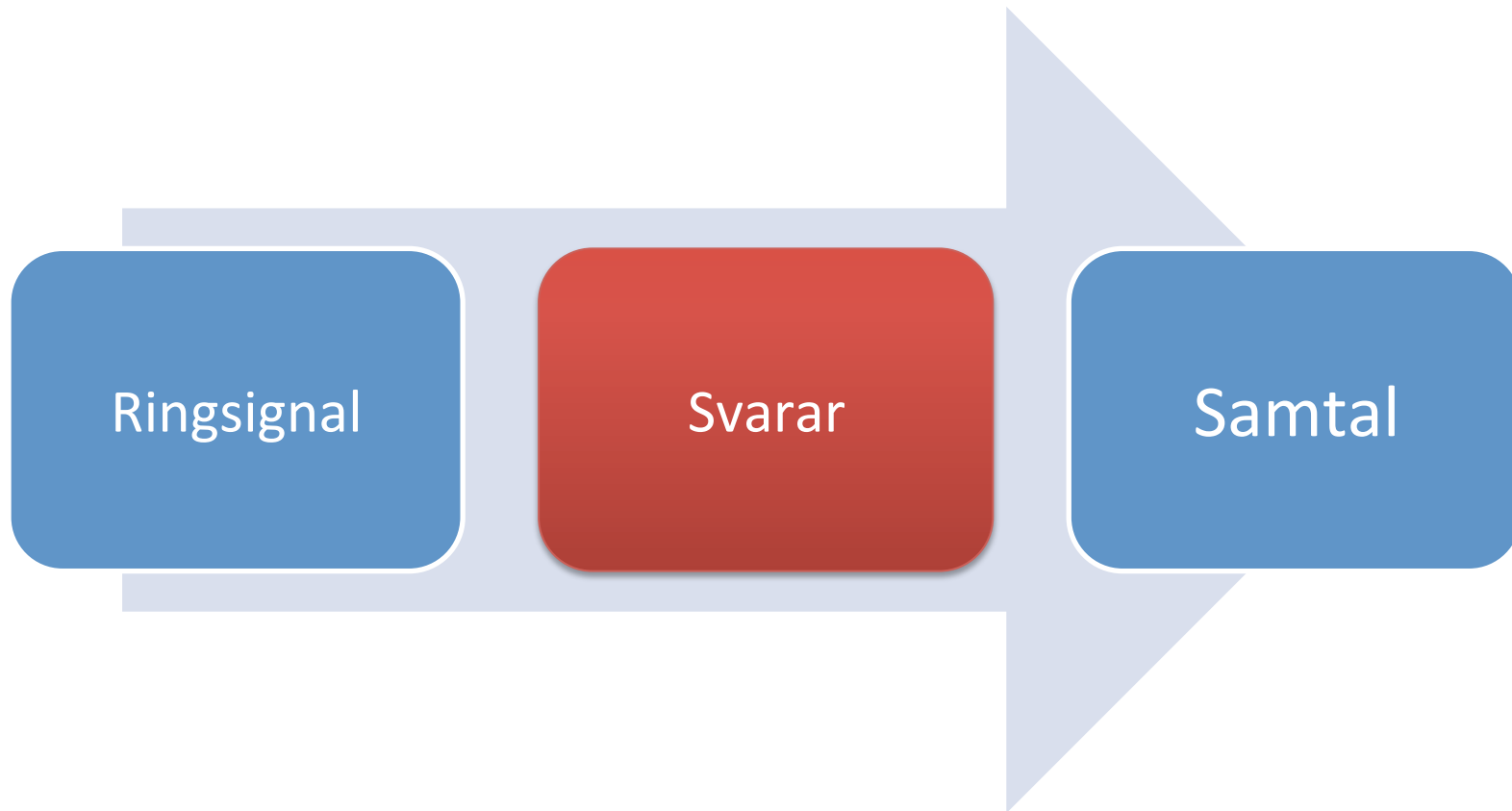
Inläring genom konsekvenser

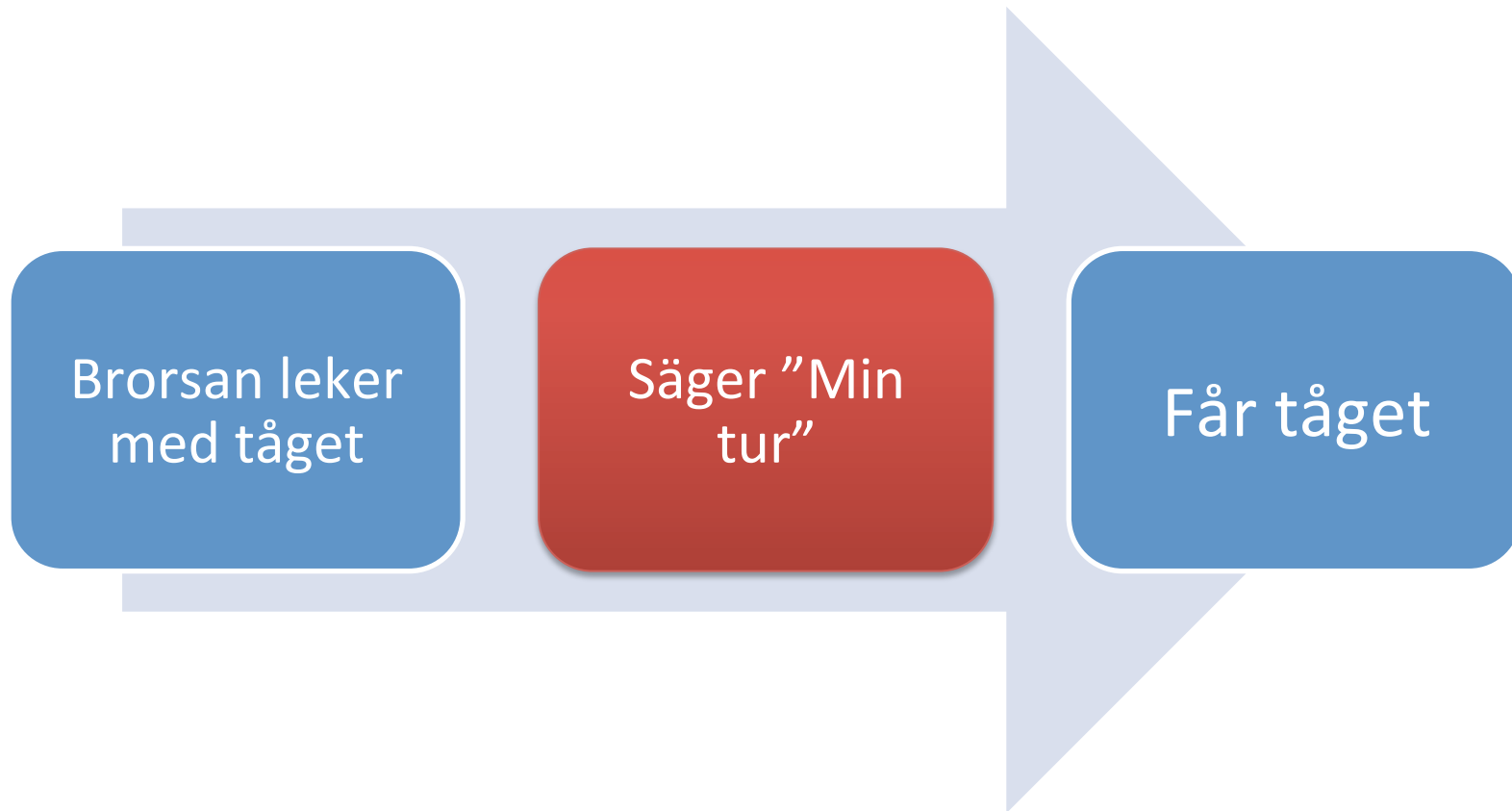
Inläring genom konsekvenser

Inläring genom konsekvenser

Förstärkning

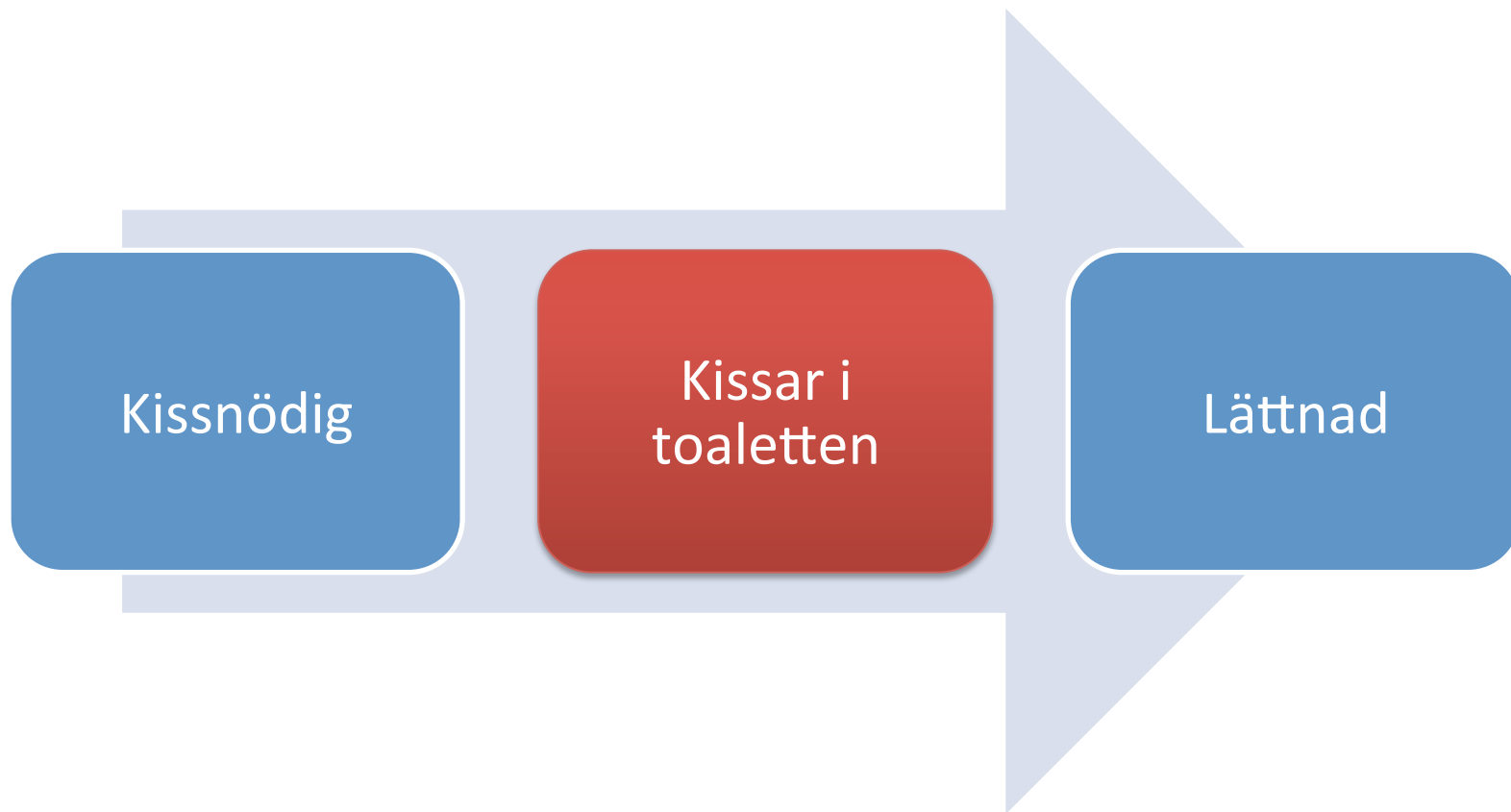
Förstärkning

Ute på gården
Två barn kastar
boll

”Får jag vara
med?”

Leka
tillsammans

Förstärkning

Att tänka på vid färdighetsträning

Beteende
Exakt vilket
beteende?

Att tänka på vid färdighetsträning

Situation

Arrangera miljön
Tydliga instruktioner
Hjälp vid behov

Beteende

Exakt vilket
beteende?

Att tänka på vid färdighetsträning

Situation

Arrangera miljön
Tydliga instruktioner
Hjälp vid behov

Beteende

Exakt vilket
beteende?

Konsekvens

Förstärkare som
fungerar!

Ser ballong
Kan inte ta
själv

Drar vuxen i
handen

Får ballong

Begära med bild (PECS)

Situation:

- Ser ballong
- Kan inte ta den
- Bild på pärmen

Beteende:

- Lämna över bilden

Konsekvens:

- Får ballong

Felfri inlärning – att få hjälp vid behov

Situation:

- Pedagog nära, väntar
- Säger "Här är jag"
- Pekar mot sitt ansikte

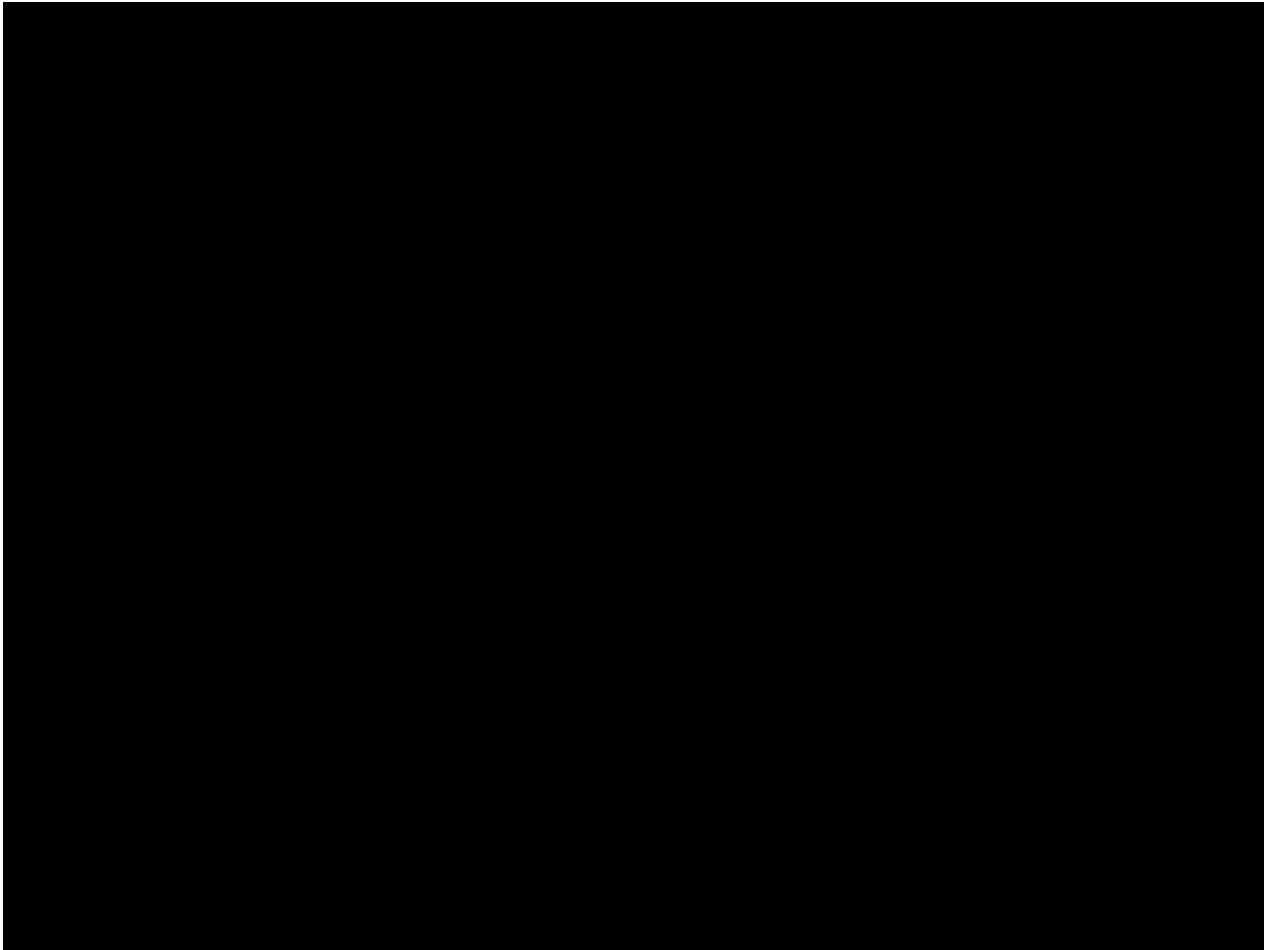
Beteende:

- Säger "Jaga" och ge ögonkontakt

Konsekvens

- Blir jagad

Att använda (och gradvis ta bort) ”extra” förstärkning

Situation:

- Får frågor om (djur frukt mm)
- Lagom svårt

Beteende:

- Svarar på frågor

Konsekvenser:

- Beröm, bekräftelse
- Pollett flyttar närmare mål
- Får ballong
- Lyckas!

- Kan du förklara varför du förbättrat dig så mycket det senaste året?
- - Jag tränar hårt och känner varje dag hur jag gör framsteg och hur jag lär mig något nytt. Och ju bättre jag blir desto mer lust får jag att jobba ännu hårdare för att bli ännu bättre.
- -Det går liksom av sig självt, på instinkt. Det är därför som jag har roligare nu.
 - *Zlatan Ibrahimovic, Aftonbladet 2007*

Varför använda TBA?

- Ger *förståelse* för varför olika beteenden förekommer
- Ger vetenskapligt utvärderade verktyg att *förbättra* beteenden
 - Förändra situation och konsekvenser
- En vetenskap som är
 - Realistisk
 - Optimistisk
 - Praktiskt användbar!

TBA: Att förbättra socialt betydelsefulla beteenden

Situation:

- Syster nära, väntar in

Beteende:

- Säger "Killekill" och ger ögonkontakt

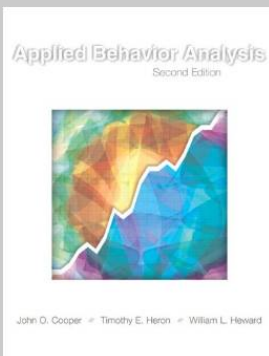
Konsekvens:

- Blir kittlad!

Litteratur och länkar

- Karlsson (2010)
Beteendestöd i vardagen

- Cooper, Heron & Heward (2007)
Applied Behavior Analysis

Om beteendeanalys:

- Svenska föreningen för beteendeanalys www.swaba.se
- Association for Behavior Analysis International
www.abainternational.org
- European Association for Behavior Analysis www.europeanaba.org
- Behavior Analyst Certification Board
www.bacb.com

Om autism och insatser:

- Autismforum www.autismforum.se
- Association for Science in Autism Treatment www.asatonline.org
- Autism Speaks
www.autismspeaks.org